

MESLEKİ EĞİTİMDE UZAKTAN EĞİTİM VE TOPLUMSAL ALGI

Prof.Dr. Mehmet Taşpınar
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi
Ankara
mehmettaspinar@hotmail.com

Özet

Nitelikli insan gücü yetiştirmek için tasarlanan eğitim – öğretim programları, kazandırılması planlanan davranışların özellikle hangi ortamlarda öğretilbileceği boyutunda farklı özellikler gösterebilmektedir. Bunlardan biri de uzaktan eğitim teknolojilerinin uygulandığı tasarımlardır. Mesleki eğitim özellikle uygulamalı çalışmaların yüz yüze eğitimle yapılması açısından çoğu zaman uzaktan eğitim teknolojisinin uygulanması açısından güçlükler barındıran bir eğitim biçimi gibi görülse de bilişim teknolojisindeki gelişim bu konuda da uygulamaların olabileceğini göstermektedir. Harmanlanmış öğrenme (blended learning) olarak ifade edilen yüz yüze ve web tabanlı öğrenme ortamlarının birlikte uygulandığı öğrenme çevresi tasarımları mesleki eğitimde uygulanabilmekte ve yararlı sonuçlar vermektedir. Uzaktan eğitim sistemi içinde harmanlanmış öğrenme çevresi tasarımları ile mesleki eğitim yapılması yaşam boyu eğitim, eğitimde fırsat ve imkân eşitliği, yetişkin eğitimi, ön öğrenmelerin (prior learning-iinformal learning) tanınması açılarından yararlı sonuçlar verebilmektedir. Ancak Türkiye’de mesleki eğitim konusunda alınan bazı yanlış kararlardan dolayı toplumda oluşan olumsuz algı, uzaktan mesleki eğitime bakış açısını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle genel olarak mesleki eğitime karşı olan olumsuz düşüncelerle mücadele edilmeli, uzaktan eğitim kapsamında mesleki eğitim uygulamalarının organizasyon, yönetim, uygulama, değerlendirme ve sürdürülebilirliği konularında gerekli özen gösterilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, uzaktan mesleki eğitim, harmanlanmış öğrenme.

DISTANCE EDUCATION IN VOCATIONAL TRAINING AND SOCIETAL PERCEPTION

Abstract

Education – instruction programs designed to train qualified human labor may show great variation particularly in terms of environments where the anticipated outcomes of the program are achieved. One of these designs is the design adopting distance education. Though vocational training includes many difficulties in the implementation of distance education as its nature requires face-to-face interactions, new developments in the field of information technologies has made distance education feasible for vocational training. The learning environment called as blended learning as it combines face-to-face instruction with web-based distance education is implemented in distance education and yields good outcomes. Provision of vocational distance education through blended learning designs to be used in a distance education system can result in many useful outcomes in relation to life-long learning, equality in education, adult education and recognition of prior-informal learning. However, due to some wrong decisions made about vocational education in Turkey, the society has developed a negative perception of vocational education and this may have adverse affects on the perception of distance vocational education. Thus, negative opinions about vocational education should be dealt with effectively and special attention should be paid to the organization, management, implementation, evaluation and sustainability of vocational education within the context of distance education.

Key Words: Distance education, distance vocational education, blended learning.

GİRİŞ

Mesleki eğitim ülkenin sahip olması gereken nitelikli insan gücü yetiştirmede önemli bir işleve sahiptir. Mesleki eğitim özellikle endüstri devrimi sonrasında insan yetiştirme düzeni içinde yerini almaya başlamış, bilimsel ve teknolojik gelişmeler hızlandıkça önemi giderek daha da artmıştır. Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınma

açısından gelişmiş ülkelerin kalkınmalarının altında yatan önemli bir gerekçe mesleki eğitim sistemi içinde nitelikli insangücü yetiştirmeye verdikleri önem olarak açıklanabilir.

Mesleki eğitim diğer eğitim türlerinde olduğu gibi örgün, yaygın ve informal öğrenme ortamlarında gerçekleştirilebilmektedir. Özellikle bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, hayat boyu öğrenme anlayışının giderek hakim olması ve eğitimde fırsat ve imkan eşitliğinin temel prensip olarak benimsenmesinden dolayı çeşitli öğrenme-öğretme çevresi tasarımları ile geniş kitlelere eğitim olanakları sunulmaya çalışılmaktadır. Bunlardan biri de bu makalenin konusunu oluşturan uzaktan eğitim sistemi içinde mesleki eğitim organizasyonlarıdır. Türkiye’de özellikle yüksek öğretim sistemi içinde 2000’li yıllardan sonra giderek artan biçimde uygulanmaya başlanan uzaktan mesleki eğitim uygulamalarında çoğunlukla harmanlanmış öğrenme (blended learning) çevresi tasarımı biçiminde organizasyonlar dikkati çekmektedir. Yapılan çalışmalarda daha çok hizmet sektörü ağırlıklı mesleki eğitim programlarının uygulandığı uzaktan mesleki eğitim uygulamaları ön plana çıkmaktadır. Yapılan uygulamalarda teknik alt yapı olarak uzaktan eğitimin genel prensipleri yerine getirilmekle birlikte, dikkat edilmesi gereken önemli bir boyutun özellikle endüstriyel mesleki eğitim programları kapsamında uygulamalı çalışmaların yüz yüze öğrenme organizasyonu biçiminde yapılması gerekliliğidir. Söz konusu uygulamaların işlevselliği ve özellikle de sisteme bakış açısı ile ilgili yeterli araştırma yapılmadığı söylenebilir. Bu nedenle uzaktan mesleki eğitimin genel yapısının incelenmesi ve özellikle mesleki eğitime karşı toplumsal algının genel olarak olumsuz olmasından yola çıkılarak, uzaktan mesleki eğitime karşı olumlu algı oluşturma önemini ortaya koymak bu makalenin temel gerekçesi olarak ifade edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı uzaktan mesleki eğitimin yapısını incelemek ve Türkiye’de mesleki eğitime karşı olan algının uzaktan mesleki eğitime karşı algıyı nasıl etkileyebileceğini ortaya koymaktır. Buna göre aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Uzaktan eğitimin özellikleri nelerdir?
2. Mesleki eğitimde eğitim-öğretim ortamlarının özellikleri nelerdir?
3. Mesleki eğitimde uzaktan eğitimin uygulanma biçimleri ne tür özellikler göstermektedir?
4. Mesleki eğitime karşı olan toplumsal algı uzaktan mesleki eğitime bakış açısını nasıl etkileyebilir?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma uzaktan mesleki eğitim ve bununla ilgili kavramsal çerçeve ile sınırlıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma tarama modeline dayalı olup, doküman incelemesi yöntemi ile kavramsal çözümleme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Buna göre özellikle uzaktan mesleki eğitime yönelik literatür incelenmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLARI

Araştırma amaçları kapsamında yapılan araştırmaya göre oluşturulan kavramsal analiz sonucunda elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar aşağıda açıklanmıştır.

Uzaktan eğitim ve özellikleri

Uzaktan eğitim bilişim teknolojilerinden yararlanılarak belirli bir mekândan bağımsız olarak ve öğrenme-öğretme sürecinin eş zamanlı olma zorunluluğu bulunmayan öğrenme çevresi tasarımlarının yaygın olarak kullanıldığı eğitim-öğretim programları düzenlemeleri olarak tanımlanabilir. Çeşitli organizasyon biçimleri olan uzaktan eğitimde “e-öğrenme” olarak da adlandırılan öğrenci ile eğitici-öğretmen aynı etkileşim sağlarsa buna “senkron”, farklı zamanlarda (gecikmeli olarak) etkileşim içinde bulunurlarsa buna da “asenkron” öğrenme çevresi tasarımı denilmektedir (Jones and laffey, 2002). Yapılan tasarımlarda harmanlanmış öğrenme çevresi (blended learning) tasarımları denilebilecek online olarak tasarlanan senkron ve asenkron öğrenme çevresi tasarımları ile yüz yüze öğrenme çevresi tasarımlarının birlikte kullanıldığı düzenlemeler de yer almakta ve özellikle mesleki eğitim uygulamalarında uygulanabilmektedir.

Bilişim teknolojisindeki gelişmeler uzaktan eğitim olanaklarının gelişmesine imkan sağlamış ve daha geniş kitlelere eğitim-öğretim olanaklarının sunulması fırsatı ortaya çıkmıştır. Günümüzün temel eğitim felsefesi anlayışı olarak kabul edilen “yaşam boyu eğitim” anlayışının uygulanabilirliği açısından uzaktan eğitim organizasyonlarının çok önemli katkıları olmuştur. Çünkü çeşitli nedenlerle örgün eğitim fırsatından yararlanamayan bireylere eğitim fırsatı sağlamak uzaktan eğitim teknolojileri ile mümkün olabilmektedir. Özellikle WEB tabanlı uygulama biçimleri dikkati çeken uzaktan eğitim uygulamalarının eğitimde fırsat eşitliği, demokrasi eğitimi, bireysel öğrenme fırsatı sağlama, eğitim ortamlarından daha etkili biçimde yararlanma, zamanı ve ekonomik kaynakları etkili biçimde kullanma, geniş kitlelere eğitim fırsatı sağlama, kesintisiz eğitim fırsatı sağlama gibi olumlu katkıları vardır. Buna karşın özellikle iletişim açısından bazı dezavantajlı yönleri dikkati çekmektedir. Çünkü etkili kullanılabilirse yüz yüze eğitimde sağlanabilen iletişim ve sosyalleşmenin uzaktan eğitim organizasyonlarında sağlanması güç olmaktadır. Bununla birlikte öğrenme motivasyonu, bireysel zaman yönetimi ve planlama, ölçme ve değerlendirme sistemi tasarımı vb. açılardan bazı sorunlarla karşılaşabilmektedir (Cook, 2005: 37-39). Genel olarak ele alınan bu özellikler eğitim türüne göre de farklı nitelikler gösterebilmektedir. Mesleki eğitim programları açısından konu ele alındığında da farklı boyutlar dikkati çekmektedir. Öncelikle mesleki eğitimin genel niteliklerini incelemekte yarar vardır.

Mesleki eğitimde eğitim-öğretim ortamları

Mesleki eğitim bireyin üretim sürecinde nitelikli insan gücü olarak yerini alabilmesi için sahip olması gereken bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışların kazandırılmasını amaçlayan ve kazandığı davranışlarla bireyleri iş yaşamına hazırlayan eğitim türü olarak tanımlanabilir. Mesleki eğitim programlarının en temel özelliklerinden biri programın öğrenme öğretme sürecinin tasarlanması açısından işgücü piyasasının gerektirdiği mesleki bilgi, beceri ve tutumlara göre farklı biçimde tasarlanması gerekliliğidir. Özellikle bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sektörel işgücü ihtiyacının niteliklerindeki beklentileri de değiştirdiği dikkate alınır, söz konusu niteliklerin kazandırılacağı öğrenme-öğretme süreci tasarımlarının yapısı da sürekli değişim gösterebilmektedir.

Dünya da mesleki eğitim ortamları üretim sistemlerindeki gelişime paralel olarak gelişmiştir. Endüstri devrimine kadar daha çok usta çırak ilişkisi içinde “işbaşında eğitim” biçiminde organize olmuş, ancak söz konusu dönemlerde genel olarak bir eğitim organizasyonu olarak da değerlendirilmemiştir. Ancak endüstri devrimi sonrası üretim sisteminde insangücü yanında makinelerin kullanılmaya başlanması sonrası fabrika üretim sistemine doğru bir geçiş dikkati çekmekte olup, süreç giderek okula dayalı bir mesleki eğitim anlayışını gündeme getirmeye başlamıştır. Okula dayalı mesleki eğitim programları da yine üretim sürecindeki değişimden etkilenmeye devam etmiş, okul-işyeri-endüstri işbirliğini gerektiren uygulamaları gündeme getirmiştir. Özellikle endüstriyel mesleklerde robot teknolojileri ya da buna benzer bilgi yoğun teknolojilerin gelişiminin üretim sürecine yansması sonucu mesleki eğitim programlarındaki öğrenme-öğretme çevresi tasarımlarında önemli değişiklikler olmuştur. Özellikle uygulamalı çalışmaların işyerlerinde yapılması büyük ölçüde kabul gören bir organizasyon biçimi olmakla beraber, giderek yaygınlaşan biçimde uzaktan eğitimin çeşitli biçimlerinden de yararlanılmaya başlanmıştır.

Türkiye’de de Dünya’daki gelişimi biraz geriden takip etmekle birlikte benzer gelişmelerin yaşandığı söylenebilir. Cumhuriyetten önce ahilik ve lonca sistemleri içinde işbaşında eğitim ortamlarında meslek öğretimi dikkati çekmektedir. Cumhuriyetten sonra ise öncelikle okula dayalı mesleki eğitim uygulamalarına yer verilmiştir. Mesleki eğitim kurumları bilimsel ve teknolojik gelişme açısından ekonomik sektörün gelişimine de katkı sağlamışlardır. Ancak 1970’li yılların sonlarına doğru okulların teknolojik donanımlarının özellikle üretim sürecindeki değişime yeterince uyum sağlamakta zorlanmaya başlaması sonucunda okula dayalı model giderek daha esnek biçimde okul-işyeri-sanayi işbirliği uygulamaları ile desteklenmeye başlamıştır. OSANOR, METEP gibi okul-işyeri işbirliğini gerektiren uygulamalar 1986 dan sonra daha sistemli biçimde okul-işyeri-endüstri işbirliği uygulamaları biçimine dönüşmüştür. (Alkan, Doğan ve Sezgin: 2001). Bu süreç mesleki eğitim programlarının öğrenme-öğretme çevresi tasarımlarını etkilemiş ve özellikle uygulama gerektiren davranışların öğretiminin gerçek iş ortamında gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Mesleki eğitim programlarının özellikle öğrenme-öğretme süreci tasarımında bu dönüşümler yaşanırken, genel olarak eğitim ortamlarının çeşitlenmesi ve uzaktan eğitim organizasyonlarının gelişimi mesleki eğitimi de doğal olarak etkilemiştir. Uzaktan eğitim uygulamalarının mesleki eğitim programlarında uygulanmasında yaşanan süreç aşağıda ele alınmıştır.

Mesleki eğitimde uzaktan eğitimin uygulanması

Uzaktan eğitim 19 yy. ortalarında mektupla öğretim biçiminde İngiltere, ABD ve Almanya'da başlamış ve giderek yaygınlaşmıştır. Özellikle yüksek öğretim de yapılan bu uygulamalar Türkiye'de ise 1950'li yıllarda Ankara Üniversitesi çalışmaları dikkati çekmektedir. Daha sonra 1960'da orta dereceli mesleki eğitim alanlarında bireyleri yüksek öğretime hazırlamak amaçlı uzaktan eğitim uygulaması, 1966 da Genel Müdürlük düzeyinde bir organizasyon oluşturulması, 1974'te "Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi" uygulaması, YAYKUR denemesi, 1978'de "Açık Üniversite" açma girişimleri, 1981'de Açık Öğretim Fakültesi kurulması gibi uygulamalar gözlenmektedir (Alkan, 2011). Yüksek öğretimde uzaktan eğitimin öncü uygulamalarından biri 1996 da ODTÜ öncülüğünde başlamış, 1999'da "Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Eğitim Yönetmeliği" nin uygulamaya geçirilmesi uzaktan eğitimin yüksek öğretim düzeyinde yaygınlaşması için katkı sağlamıştır. Günümüzde özellikle Meslek Yüksek Okullarında çoğunlukla da sosyal bilimler kapsamındaki özellikle de hizmet sektörü ağırlıklı mesleklere dönük uzaktan eğitim uygulamaları dikkati çekmektedir. Uygulamaların yapısını genel olarak şöyle özetlemek mümkündür.

Uzaktan mesleki eğitimde öğrenme-öğretme çevresi tasarımı

Mesleki eğitim programlarının özellikle bilişsel davranışlarının öğretimini sağlayacak olan öğrenme-öğretme çevresi tasarımları genel eğitimde uygulanan uzaktan eğitim uygulamaları ile benzerlik taşımaktadır. Özellikle WEB tabanlı olarak organize edilen süreçte öğrencilerle WEB tabanlı canlı dersler (senkron) günün belirli bir saatinde genellikle de akşam saatlerinde yapılabilmekte, öğrenciler buldukları ortamdan dersleri takip edebilmektedirler. Sistemin alt yapı olanakları çerçevesinde görsel, yazılı ya da sesli iletişim olanakları sunulabilmektedir. Aynı zamanda asenkron öğrenme çevresi tasarımı da sistem içinde yer almakta, öğrenciler farklı zamanlarda web ortamında kendilerine sunulan ders materyali okuma, ödev hazırlama, e-mail ile iletişim sağlama, forum odalarında tartışmalarda bulunma vb. organizasyonlardan da yararlanmaktadır.

Mesleki eğitimde becerilerin öğretimi önemli yer tutmaktadır. Uzaktan öğretim teknolojileri kapsamında uygulamalı çalışmaların nasıl yapılabileceği sürekli üzerinde durulan bir konu olmaktadır. Özellikle endüstriyel meslek alanlarının uzaktan eğitim kapsamında web tabanlı olarak tasarlanan öğrenme ortamlarında öğrenilmesi bir ölçüde sanal laboratuarlarda mümkün olabilmektedir. Sanal laboratuvar uygulamalarının mesleki eğitim içindeki yerini kısaca özetlemekte yarar vardır.

Sanal laboratuvarlar ve uzaktan mesleki eğitim

Sanal laboratuvar, internet üzerinden yerel ya da uzaktan bilgisayar ortamında simülasyon ve / veya animasyon yoluyla kısmen veya tamamen kontrol edildiği deneylerin yapıldığı ortam olarak tanımlanabilir. Dijital elektronik alanında son yirmi yılda sağlanan gelişmeler uzaktan eğitimde sanal laboratuvar uygulamalarının giderek yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Sanal laboratuvarlar genel olarak iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan biri "**uzaktan erişimli deney ekipmanları içeren sanal laboratuvarlar**" dir. Oluşturulması güç olan bu laboratuvarlarda öğrenciler uygulamada kullandıkları donanıma uzaktan erişip, gerçek bir deney seti üzerinde çalışabilmektedir. Bu tür uygulamalarda güvenlik tedbirlerinin alınması için laboratuvar ortamında bir görevlinin bulunması zorunludur. Bu laboratuvarların ara yüzü Avrupa Birliği tarafından da projelerle desteklenmektedir. Diğer bir sanal laboratuvar biçimi ise bilgisayar ortamında benzetimi gerçekleştirilmiş olan "**benzetimlerden oluşan sanal laboratuvarlar**" dir. Öğrenciler söz konusu benzetimlerin çalıştırılmasını sağlayan ara yüzleri kullanarak deney yapabilmektedirler. Bu tür sanal laboratuvar uygulamalarında METLAB, LabVIEW, PSpice, Aultorware, CISCO lab Activity gibi paket programlar kullanılmaktadır. Herhangi bir güvenlik endişesi olmadan oluşturulabilen bu ortamların kurulumu daha ucuz ve kolay olmaktadır. Gerçek uygulamaların bir simülasyonunu oluşturmak mümkün olabilmektedir. Her iki sanal laboratuvar uygulamaları özellikle elektrik, elektronik alanındaki ara insan gücü ve mühendislik eğitiminde kullanılmaktadır (Chan and Wilton: 2009: Gökhan ve Onat, 2014).

Sanal laboratuvar uygulamaları ile web ortamında her ne kadar uygulamalı çalışmalar yapmak mümkün olsa da, bunun yeterli olduğunu söylemek de güçtür. Örneğin elektrik ark kaynakçılığı uygulama çalışmalarını sanal laboratuvar da sanal olarak tasarlamak mümkün olabilir. Buna karşın somut materyaller kullanarak elektrik ark kaynağı yapabileceğini de atölye ortamında uygulayarak öğretmek de gereklidir. Bu nedenle bu tür uygulama gerektiren mesleki eğitim programlarının uzaktan eğitim kapsamında yer alması yüz yüze eğitimle bütünlük bir organizasyonu gerektirmektedir. Bu tür bir organizasyonda bilişsel davranışların öğretimi web

tabanlı olarak sunulurken, işbaşı eğitim ya da atölye eğitimi gerçek ortamlarda organize edilebilmektedir. Öğrenciler buldukları bölgedeki bir mesleki eğitim kurumunda uygulama çalışmalarını yüz yüze eğitim ile tamamlamaktadırlar.

Bu konuda bir örnek vermek gerekirse İspanya – Andalusia bölgesinde belediye tarafından yapılan, yetişkinler için organize edilen uzaktan mesleki eğitim çalışmasından söz edilebilir. Belediye ye bağlı yaşam boyu eğitim merkezi tarafından organize edilen uygulamada eğitim ticari pazarlama, turizm-ulaştırma vb. alanları içermekte olup 2 yıl sürmektedir. Katılımcılar okuma, ödev hazırlama, tartışmalara katılma, mail alışverişi vb. uygulamaları web ortamında yerine getirirken, uygulamalı çalışmaları yaşadığı bölgedeki bir mesleki eğitim kuruluşunda danışmanı olarak seçtiği öğretmen nezaretinde yerine getirmektedir. Değerlendirmede ise online ve yüz yüze yapılan sınavlar uygulanmaktadır. Uygulamalı çalışmaların sınavları daha çok yüz yüze uygulama sınavları biçiminde yapılmaktadır. Programın önemli amaçlarından biri de mesleği ile ilgili bilgi ve becerisini informal yollarla elde etmiş olan, ancak herhangi bir mesleki belgesi olmayan bireylerin bu niteliklerini belgelendirmektir (Atıcı ve diğerleri, 2005). Buna benzeyen farklı pek çok örnek vermek mümkündür. Uzaktan mesleki eğitimin yüz yüze eğitimden farklı özellikler taşıyan boyutlarından biri de öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme açısından izlenen yaklaşımdır. Bu konudaki özellikler ise şöyle özetlenebilir.

Uzaktan mesleki eğitimde ölçme ve değerlendirme

Öğrenme – öğretme süreci sonrasında eğitime katılanların kazanımlarını ölçmek ve değerlendirmek gereklidir. Bu açıdan uzaktan eğitim teknolojilerinin uygulandığı eğitim organizasyonlarında yapıldığı gibi uzaktan mesleki eğitim organizasyonlarında da benzer ölçme ve değerlendirme yaklaşımı izlenmektedir. Buna göre web tabanlı olarak yürütülen bilişsel davranışların kazandırılmaya çalışıldığı öğrenme – öğretme sürecine dönük ölçme değerlendirme amacıyla internet ortamında sınav yapılabilirdiği gibi yüz yüze sınavlar da yapılmaktadır. İnternet ortamında yapılan sınavların başarı değerlendirmesindeki yüzde oranı yüz yüze sınava göre daha düşük olmaktadır. Sanal laboratuvar çalışmaları, internet ortamında hazırlanan ödev, proje vb. ürünler dikkate alınarak genel başarı üzerinde belirli oranda bir yüzde verilmektedir. Buna karşın yüz yüze yapılan uygulamalı çalışmalara dönük kazanımların ölçülmesi ve değerlendirilmesi ise uygulamalı sınavlar biçiminde yüz yüze yapılmakta, süreç ve ürün değerlendirme yapılarak kazanımlar ölçülmeye çalışılmaktadır.

Uzaktan mesleki eğitim ile ilgili yukarıda belirtilen düzenlemelerin başarı ya da başarısızlığında önemli unsurlardan biri de toplumsal bakış açısı ve oluşabilecek algıdır. Bu konudaki hususlar şöyle özetlenebilir.

Uzaktan mesleki eğitime karşı toplumsal bakış açısı ve algı yönetimi

Eğitim kalitesinin verimliliğinin önemli boyutlarından biri de yapılan eğitime verilen değer, toplumun ve bireylerin bakış açılarıdır. Bireylerin aldıkları eğitim sonucunda elde ettikleri kazanımlar, başka bir deyişle davranışlar ne kadar nitelikli ve beklentileri karşılayacak düzeyde ise, verilen eğitime bakış açısı ve oluşan algı da o ölçüde iyi olabilecektir.

Uzaktan eğitim öğrenci merkezli bir yaklaşımın esas alındığı öğrenme çevresi tasarımına dayandığı için uygulamanın çoğu süreçlerinde öğrenci daha çok kendi kararlarıyla baş başadır. Bu nedenle öğretmen merkezli ortamlarda öğrenmeye alışmış, öğrenmeyi öğrenme ve motivasyon konularında yeterli donanıma sahip olmayan öğrenciler sisteme karşı olumsuz bir yargıya sahip olabilirler ve istenilen başarıyı gösteremeyebilirler. Aynı zamanda sistemde görev alan eğitimciler-öğretmenler de sistemin yararlılığına inanmalıdır. Yapılan bazı araştırmalarda öğretmenlerin öğrencilere göre uzaktan eğitime karşı daha olumsuz yargı içinde olabildikleri gözlenmektedir (Yiğit ve diğerleri, 2010). Eğer öğrenciler ve öğretmenler kendi sorumluluklarının farkında olurlarsa olumlu sonuçlar almak da mümkündür (Geçer, 2013).

Ülkemizde son yıllarda bazı olumlu gelişmeler olmakla birlikte genel olarak mesleki eğitime karşı çok da olumlu bir algı olduğunu söylemek güçtür. İlköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden yüksek öğretime geçişte öncelikli olarak bilişsel niteliklerin öncelikli olması ve alınan kararlarda da sürekli genel eğitimi ön plana çıkaracak bir sistem yapısı oluşturulması, bu düzeylerdeki mesleki teknik eğitim kurumlarına geçişleri olumsuz etkilemektedir. İlköğretimden mesleki teknik ortaöğretime geçişlerde merkezi sınavları kazanamayanların son sığınacakları, başka yolları olmadığı için gitmek zorunda oldukları eğitim kurumlarının mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları olduğu gibi bir toplumsal algı yayılmaktadır. Bu tür bir yapılanma mesleki teknik eğitime

yeterli niteliklere sahip, istekli, motivasyonu yüksek yeterince öğrenci gelmediği için eğitim kalitesini de olumsuz etkilemekte, bunun sonucunda iş gücü piyasasında da nitelikli işgücü ihtiyacı her geçen gün artmaktadır (Taşpınar, 2014). Eğitim sisteminde mesleki eğitime karşı genel bir olumsuz bakış açısı varken, örgün eğitimde mesleki eğitimin kalitesi konusunda sorunlardan bahsedilirken, uzaktan eğitimle mesleki eğitim yapılmasını olumlu karşılamak ve bu konuda toplumda pozitif bir algı oluşturmak kolay olmayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşam boyu eğitim felsefesi gereği toplumun tüm kesimlerine eğitim olanaklarını sunmak ülkelerin temel hedeflerinin başında gelmektedir. Bu nedenle eğitim – öğretim ortamları her geçen gün çeşitlenmekte ve daha geniş kitlelere eğitim olanakları ulaşabilmektedir. Mesleki eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına yer vermenin temel nedenlerinden biri yaşam boyu eğitimin günümüzün temel eğitim anlayışı olmasıdır. Bunun yanında eğitim imkân ve fırsatlarından örgün eğitim süreci içinde yararlanamamış olan kesimlere bu hizmeti sunma, dezavantajlı grupları (kadınlar, engelliler) toplumsal iş bölümüne kazandırmak amacıyla da uzaktan mesleki eğitim önemli fırsatlar oluşturabilmektedir. Meslekler dünyasındaki hızlı değişim, sektörel işgücü ihtiyacının nitelikli insan gücü profili konusundaki beklentileri de daha esnek, ekonomik, değişime hızla ayak uydurabilen bir model olan uzaktan mesleki eğitimi gerekli hale getirmiştir. Bu nedenlerle son yıllarda Türkiye’de web tabanlı uzaktan mesleki eğitim uygulamaları giderek yaygınlaşmaktadır. Bilişim teknolojisindeki gelişime paralel olarak bilişsel davranışların öğretiminde web tabanlı senkron ve asenkron öğrenme çevresi tasarımları uygulanırken, sanal laboratuvarlar da uygulamalı çalışmalar için tasarlanabilmektedir. Buna karşın özellikle endüstriyel mesleki eğitim alanlarında atölye çalışması gerektiren uygulamalar için yüz yüze eğitim çalışmaları yapılması gerekli olmaktadır. Bu durumda harmanlanmış (blended learning) öğrenme denilebilecek uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim organizasyonları yapılması yararlı olmaktadır. Uzaktan mesleki eğitimde ölçme değerlendirme çalışmaları ise bir bölümü online bir bölümü ve özellikle de genel sınavların ya da uygulamalı çalışmaların yüz yüze yapıldığı organizasyonlar olarak dikkati çekmektedir. Ancak eğitimin başarısının önemli göstergelerinden biri de toplumsal olarak verilen değer ya da ortaya çıkan algıdır. Türkiye’de mesleki eğitime karşı toplumsal algının son yıllarda bazı olumlu gelişmeler olmasına karşın genel olarak çok da iyi olmadığı söylenebilir. Özellikle bilişsel davranışlara kademeler arası geçişlerin uygulandığı ve genel eğitimi özendirecek uygulamaların desteklendiği sistemde uzaktan mesleki eğitime karşı olumlu bir algı beklemek güçtür.

Genel özellikleri ile özetlenen uzaktan mesleki eğitim uygulamaları giderek yaygınlaşacağı ve daha geniş kesimlere hizmet sunulabileceği söylenebilir. Ancak nitelikli bir uzaktan mesleki eğitim sistemi oluşturulabilmesi için alınması gereken önlemler şöyle özetlenebilir.

Uzaktan eğitim kapsamına alınabilecek meslek alanlarına karar verilirken gereken özen gösterilmeli, insan sağlığı, eğitimi ve bilimsel esaslar vb. alanlarda uygulamalar yapılırken dikkatli davranılmalıdır.

Uzaktan eğitimde iyi bir organizasyon yapısı oluşturulmalıdır. Sistemin yönetimi, finansmanı, insan kaynakları, sürdürülebilirliği vb. unsurlar titizlikle tasarlanmalıdır.

Endüstriyel mesleki eğitimler uzaktan mesleki eğitim kapsamına alınması halinde harmanlanmış öğrenme çevresi tasarımları gerekli tüm alt yapısı oluşturularak uygulanmalıdır. Koşulların tam oluşmadığı alanlarda program açılmasına izin verilmemelidir.

Uzaktan eğitime karşı oluşabilecek olumsuz algı ile mücadele edilmelidir. Bu konuda algıyı olumlu hale dönüştürebilecek en önemli unsur verilen eğitimin kalitesidir.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya’da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014”de bildiri olarak sunulmak olarak seçilmiş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından bu sayıda yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

Alkan, C., Doğan, H., ve Sezgin, İ. (2001). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Alkan, C. (2011). *Eğitim Teknolojisi*. (8.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Atıcı, Bünyamin, Demirli, Cihad, Semerci, C. Kuzu, İbrahim., Gürol, Mehmet., Taşpınar, Mehmet, Turan, Mehmet., ve Akça, Recep. (2005). Yaşam Boyu Eğitim Bağlamında Mesleki Eğitim: AB Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim Programı Kapsamında Bir Çalışma 1. *Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Teknolojileri Kongresi (5 – 7 Eylül 2005)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi.

Chan, C. and Fok, W. (2009). Evaluating learning experiences in virtual laboratory training through student perceptions: a case study in Electrical and Electronic Engineering at the University of Hong Kong. *Engineering Education*, 4(2), 70-75.

Cook, A. D. (2007). Web-based learning: pros, cons and controversies. *Clinical Medicine* 7(1). 37-42.

Geçer, A. (2013). Harmanlanmış öğrenme ortamlarında öğretim elemanı-öğrenci iletişimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 349-367

Fozdar, B. I., and Kumar, P. S. (2014). The Role Open and Distance Learning in Vocational Education and Training in India. http://wikieducator.org/images/f/ff/PID_89.pdf (Erişim tarihi: 26 Ekim 2014).

Jones, N. B., Laffey, J. (2002). How to Facilitate E-Collaboration and E- Learning in Organization “,The ASTD E - Learning Handbook :Best Practices, Strategies and Case Studies for an emerging field, Mc Graw Hill Companies, 25.

Koçyiğit, G. ve Onat, N. (2014). Mesleki ve Teknik Eğitimde Uzaktan Eğitim ve Sanal Laboratuvarların Geleceği. <http://www.3eelectrotech.com.tr/arsiv/yazi/mesleki-ve-teknik-egitimde-uzaktan-egitim-ve-sanal-laboratuvarlaryngelecedi#sthash.ITJtVixT.dpuf>

Taşpınar, M. (2014). Türk Eğitim Sisteminde Kademeler arası Geçiş Açısından Mesleki – Teknik Eğitimin Yeri. *Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Eğitimde Kademeler arası Geçiş ve Yeni Modeller Uluslararası Kongresi*.

International Congress of Passing Among Levels and New Models in Education from the Establishment of the Republic to the Present Day 16-18 Ocak 2014, Antalya: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı / Atatürk Supreme Council for Cultur Language and History, Atatürk Research Center, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi / Gazi University Gazi Faculty of Education.

Yiğit, G. Bingöl, O., Armağan, H. Çolak, R. Aruğaslan E., Yakut, G., ve Çivril, H. (2010). Öğrenci ve Öğretim Elemanının Uzaktan Eğitime Bakış Açısı. *Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Muğla Üniversitesi. Muğla: 10 - 12 Şubat 2010.